

Innst. 278 S

(2013–2014)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 98 S (2013–2014)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2014 under Forsvarsdepartementet (Gjennomføring av Joint Strike Missile utvikling trinn 3)

Til Stortinget

Sammendrag

Formålet med proposisjonen er å be om Stortingets godkjenning til å gjennomføre trinn 3 av utviklingsløpet for Joint Strike Missile (JSM). Utviklingen av JSM gjennomføres i tre trinn, hvorav trinn 1 og 2 er gjennomført. Etter gjennomført JSM utvikling trinn 3 vil missilet være klart for produksjon og integrasjon på Norges nye kampfly F-35.

For å få mest mulig nytte av flyets kapasitet, må F-35 utstyres med et bredt utvalg våpen tilpasset luftmål, landmål og sjømål. JSM vurderes å være det beste våpenet under utvikling som kan møte det operative kravet om et langtrekkende antioverflatevåpen. Kombinasjonen av F-35 og JSM vil bidra til å avskrekke en eventuell motstander som vurderer bruk av militær makt mot Norge.

Utviklingen av JSM utføres av Kongsberg Defence & Aerospace i samarbeid med Forsvaret. I tillegg til å oppfylle operative behov, vil en realisering av JSM være viktig for den industrielle satsingen knyttet til kampflyanskaffelsen. Regjeringen vurderer at missilet har et betydelig salgspotensial til andre land som anskaffer F-35. Det er gjennomført grundige analyser og vurderinger av alternativene, og konklusjonen er at JSM er det klart beste alternativet mot sjømål grunnet egenskaper som rekkevidde, søkeregenskaper, overlevelsessevne og effekt i målet. JSM vil dermed ha en kapasitet og ytelse som, etter hva

Forsvarsdepartementet har kunnskap om, ikke vil innehas av noen andre luft-til-overflate-våpen som planlegges integrert på F-35 i overskuelig fremtid. Det oppleves på denne bakgrunn en relativt stor interesse fra andre partnernasjoner.

I Prop. 110 S (2010–2011) ble det vurdert som et realistisk mål å få etablert et flernasjonalt samarbeid for integrasjonen av JSM etter trinn 2. Dette arbeidet har ikke lyktes. I Prop. 110 S (2010–2011) var det daværende regjeringens vurdering at dersom målet om et flernasjonalt samarbeid om den videre utvikling og integrasjon av JSM ikke ble oppnådd, ville det ikke være grunnlag for å gå videre med senere trinn av utviklingen og etterfølgende anskaffelse av missilet. Selv om det så langt ikke har lyktes å få med partnere, er det denne regjeringens anbefaling at man går videre med trinn 3 utvikling og integrasjon av JSM. Hensikten er å ferdigstille utviklingen av JSM og klargjøre det for integrasjon på F-35, planlagt ferdig ultimo 2017.

Totalkostnaden for utvikling og anskaffelse av JSM ble i 2012 beregnet til 6 mrd. kroner. JSM utvikling trinn 1 og 2 har vært gjennomført innenfor de rammer og forutsetninger Stortinget tidligere har blitt orientert om og lagt til grunn for sine vedtak. Kostnaden for trinn 3 i utviklingen blir imidlertid 1,05 mrd. kroner høyere enn beregningen gjort i 2012. I kostnadsberegningene i 2012 var det lagt til grunn at integrasjonskostnadene for JSM skulle deles likt med to andre partnernasjoner. Det må legges til grunn at Norge alene må bære de totale integrasjonskostnadene. Samlet er konsekvensen at utvikling, kvalifikasjon, integrasjon og anskaffelse av JSM totalt blir 2,2 mrd. kroner høyere enn tidligere anslått. Til sammen øker kostnadene for JSM-prosjektet derfor fra 6,0 mrd. kroner til 8,2 mrd. kroner.

Anskaffelsen av JSM etter fullført utvikling og integrasjon er planlagt som en del av våpenanskaffel-

sen for F-35. Som et risikoreduserende tiltak for den senere anskaffelsen av JSM etter fullført utvikling, har Forsvaret gjennom forhandlinger med Kongsberg Defence & Aerospace oppnådd en avtale som binder selskapet til missilpriser for Norge i samme størrelsesorden som ble lagt til grunn i 2012. Det foreligger dog fortsatt, knyttet til tekniske forhold og testbehov, en risiko for at anskaffelsen av missilene kan bli inntil 400 mill. kroner høyere enn anslått.

Den anbefalte kostnadsrammen (post 45) for prosjekt JSM utvikling trinn 3 er 4 190 mill. kroner inklusive avsetning for usikkerhet. Forventet kostnad for prosjektet (P-50) er 3 690 mill. kroner.

Gjennomføringskostnader for prosjektet dekkes innenfor det helhetlige kampflyprogrammet. For gjennomføringen av JSM utvikling trinn 3 er kostnadene (post 1) 41 mill. kroner.

I tillegg medfører det at Norge må gjennomføre integrasjon av JSM på F-35 uten deltakelse fra andre partnerland en merkostnad på 1,15 mrd. kroner ut over det som tidligere er medregnet i kostnadsrammen for kampflyprogrammet.

Samlet innebærer forslaget i denne proposisjonen en økt kostnad for utviklingen og anskaffelsen av JSM på 2,2 mrd. kroner. Sammenlignet med det kostnadsbildet som ble presentert i Prop. 1 S (2013–2014), medfører kostnadsøkningen til JSM isolert sett også økte utgifter som det ikke er tatt høyde for i det samlede kampflyprogrammet. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget om dette på egnet måte. Regjeringen foreslår i denne proposisjonen at den delen av kostnadsøkningen som påløper i 2014, dekkes gjennom en tilleggsbevilgning på 200 mill. kroner.

Dersom det blir forsinkelser mht. ferdigstilt utvikling av JSM utover 2017, vil risikoen øke for at missilet ikke vil kunne integreres på F-35 i den perioden det flernasjonale F-35-programmet har reservert kapasitet til integrasjonsarbeidet. Hvis fremdriften av JSM utvikling blir forsinket slik at integrering av missilet på F-35 i Block 4 ikke er mulig, vil Forsvarsdepartementet vurdere om prosjektet bør avsluttes.

For ytterligere detaljer om saken henvises det til Prop. 98 S (2013–2014).

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Svein Roald Hansen, lederen Anniken Huitfeldt, Marit Nybakk, Kåre Simensen og Jens Stoltenberg, fra Høyre, Elin Rodum Agdestein, Regina Alexandrova, Sylvi Graham, Øyvind Halleraker og Trond Helleland, fra Fremskrittspartiet, Kristian Norheim, Per Sandberg og Christian Tybring-

Gjedde, fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, fra Senterpartiet, Jenny Følling, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, viser til at utvikling og integrering av Joint Strike Missile (JSM) til F-35 er en vesentlig del av Norges kampflyanskaffelse med tilhørende system.

Komiteen merker seg at utviklingen av JSM gjennomføres i tre trinn, hvorav trinn 1 og 2 er gjennomført. Komiteen oppfatter at etter gjennomført JSM utvikling trinn 3, vil missilet være klart for produksjon og integrasjon på Norges nye kampfly F-35.

Komiteen er opptatt av at F-35 skal ha våpensystemer som fyller de operative kravene som er stilt. JSM er i så måte det beste alternativet mot sjømål.

Komiteen ser store industrielle muligheter for salg av missilet til andre nasjoner. Videreutviklingen vil ha spin-off-effekt til andre områder innenfor avansert norsk høyteknologi og være en stor bidragsyter for en rekke norske bedrifter og fagmiljøer som FFI. Dette er teknologi som komiteen mener vil kunne ha anvendelse også innenfor andre områder både sivilt og militært. Komiteen forutsetter at regjeringen fortsetter arbeidet med å finne samarbeidspartnere i kampflyprogrammet, noe som også vil legge grunnlaget for salg av missilet til andre nasjoner som er del av F-35 prosjektet.

Komiteen viser til at det i Prop. 110 S (2010–2011) ble vurdert som et realistisk mål å få etablert et flernasjonalt samarbeid for integrasjonen av JSM etter trinn 2. Komiteen merker seg også at dette arbeidet ikke har lyktes. Komiteen tar til etterretning at det i Prop. 110 S (2010–2011) var regjeringen Stoltenbergs vurdering at dersom målet om et flernasjonalt samarbeid om den videre utvikling og integrasjon av JSM ikke ble oppnådd, ville det ikke være grunnlag for å gå videre med senere trinn av utviklingen og etterfølgende anskaffelse av missilet. Komiteen registrerer at det til tross for at det så langt ikke har lyktes å få med utviklingspartnere, er det denne regjeringens anbefaling at man går videre med trinn 3 utvikling og integrasjon av JSM. Komiteen støtter dette. Komiteen merker seg at hensikten er å ferdigstille utviklingen av JSM og klargjøre det for integrasjon på F-35, planlagt ferdig ultimo 2017.

Komiteen noterer at totalkostnaden for utvikling og anskaffelse av JSM ble i 2012 beregnet til 6 mrd. kroner, videre at JSM utvikling trinn 1 og 2 har vært gjennomført innenfor de rammer og forutsetninger Stortinget tidligere har lagt til grunn for sine vedtak. Komiteen registrerer at kostnaden for trinn 3 i utviklingen blir 1,05 mrd. kroner høyere enn beregningen gjort i 2012. Komiteen merker seg at det i kostnadsberegningene i 2012 var lagt til grunn at integrasjonskostnadene for JSM skulle deles likt med

to andre partnernasjoner. Komiteen tar til etterretning at det nå legges til grunn at Norge alene må bære de totale integrasjonskostnadene. Dette medfører at utvikling, kvalifikasjon, integrasjon og anskaffelse av JSM totalt blir 2,2 mrd. kroner høyere enn tidligere anslått.

Komiteen merker seg at til sammen øker kostnadene for JSM-prosjektet fra 6,0 mrd. kroner til 8,2 mrd. kroner.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, merker seg videre at den delen av kostnadsøkningen som påløper i 2014, foreslås dekket gjennom en tilleggsbevilgning på 200 mill. kroner, og slutter seg til dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, forutsetter at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med hvordan den resterende delen av de økte kostnadene på 2,2 mrd. kroner til utvikling, kvalifikasjon, integrasjon og anskaffelse av JSM skal dekkes inn.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre forutsetter at de økte kostnadene på 2,2 mrd. kroner til utvikling, kvalifikasjon, integrasjon og anskaffelse av JSM dekkes innenfor rammen av kampflyanskaffelsen, og viser til at dette har forutsatt en tidsbestemt økning av forsvarsrammen for å dekke deler av investeringskostnadene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er bekymret for at totalkostnaden for JSM øker med til sammen 2,2 mrd. kroner. Dette medlem viser til Prop. 110 S (2010–2011) hvor flertallet i komiteen fastslo at dersom flernasjonalt samarbeid ikke ble oppnådd, ville det ikke være grunnlag for å gå videre med senere trinn av utviklingen. Videre sa en samlet komité i innstillingen til Prop. 73 S (2011–2012) Et forsvar for vår tid (Innst. 388 S (2011–2012) at:

«Komiteen merker seg imidlertid at regjeringen foreslår at den andel av finansieringen av anskaffelsen som foretas utenfor Forsvarets ordinære rammer, legges i et intervall på 22–28 mrd. kroner, noe som vil medføre at Forsvaret innenfor en anskaffelsesperiode på ti år må hente 9,5–15,5 mrd. kroner ekstra fra ordinært investeringsbudsjett for å gjennomføre anskaffelsen.»

Dette medlem mener regjeringen må komme tilbake til Stortinget med en oppdatert plan for hvor-

dan de økte kostnadene for JSM skal inngå i det totale beløpet for kampflyprosjektet (22–28 mrd. kroner) hvor det legges til grunn ulike scenarioer for salg eller eventuelt senere flernasjonalt samarbeid om JSM.

Dette medlem viser til at en samlet komité slo fast at kampflyprosjektet vil være krevende for Forsvarets øvrige investeringer:

«Komiteen ser at dette vil bli svært krevende, og vil måtte få konsekvenser for gjennomføringen av andre viktige materiellinvesteringsprosjekter.»

Dette medlem vil ikke gå inn for at de økte kostnadene i 2014, 200 mill. kroner, dekkes ved en tilleggsbevilgning. Denne kostnadsøkningen må i sin helhet tas innenfor Forsvarsdepartementets egne rammer.

Komiteen tar til etterretning at Forsvaret gjennom forhandlinger med Kongsberg Defence & Aerospace har oppnådd en avtale som binder selskapet til missilpriser for Norge i samme størrelsesorden som ble lagt til grunn i 2012. Komiteen noterer at det er lagt opp til en fremskaffelsesstrategi hvor Forsvaret vil inngå en kontrakt med Kongsberg Defence & Aerospace som ivaretar en fordeling av risiko og kostnad mellom de to partene. Komiteen merker seg at kontrakten vil inneholde klausuler som sikrer Forsvaret rett til å heve denne.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av alle komiteens medlemmer unntatt komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råur Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2014 kan starte opp gjennomføring av Joint Strike Missile utvikling trinn 3 innenfor en kostnadsramme på 4 190 mill. kroner.

II

I statsbudsjettet for 2014 gjøres følgende endring:

Kap.	Post	Formål	Kroner
		Utgifter	
1761		Nye kampfly med baseløsning	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres,</i> for høyes med	200 000 000
		fra kr 2 443 182 000 til kr 2 643 182 000	

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 11. juni 2014

Anniken Huitfeldt
leder

Christian Tybring-Gjedde
ordfører

VEDLEGG

**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til utenriks- og forsvarskomiteen,
datert 10. juni 2014**

**SPØRSMÅL FRA STORTINGETS UTENRIKS-
OG FORSVARSKOMITE TIL PROP. 98 S
(2013-2014)**

Jeg viser til brev fra Stortingets Utenriks- og forsvarskomite av 5. juni 2014 og fra 6. juni 2014 med

spørsmål angående Prop. 98 S (2013-2014) – Endringer i statsbudsjettet 2014 under Forsvarsdepartementet (Gjennomføring av Joint Strike Missile utvikling trinn 3).

Svar på spørsmål følger vedlagt.

Vedlegg**Svar på spørsmål til Prop. 98 S (2013-2014) oversendt i brev av 5. og 6. juni 2014 fra utenriks- og forsvarskomiteen****Spørsmål:**

Regjeringen foreslår i Prop. 98 S at den delen av kostnadsøkningen som påbeløper i 2014, dekkes gjennom en tilleggsbevilgning på 200 millioner kroner. Hvordan skal dette dekkes inn? Dersom det skal dekkes innenfor rammen av kampflyanskaffelsen, hva slags konkrete prioriteringer er gjort innenfor ramma for å dekke de økte kostnadene på 2,2 mrd.?

Svar:

De økte utgiftene knyttet til JSM utvikling trinn 3 og integrasjonen i F-35 foreslås i 2014 dekket gjennom en tilleggsbevilgning på 200 millioner kroner til kampflyprogrammet utover gjeldende forsvarsramme.

Hvordan den resterende delen av de økte kostnadene skal tilføres kampflyprogrammets ramme, vil bli behandlet som del av de ordinære budsjettprosessene i perioden fra 2015 til 2021. Forsvarsdepartementet har ikke lagt til grunn at de økte utgiftene til JSM-utviklingen skal dekkes innenfor forsvarsrammen.

Spørsmål:

Gitt økningen i kostnadene til JSM, hva er nå total kostnad ved kampflyprogrammet?

Svar:

De forventede kostnader for kampflyprogrammet øker fra 64 milliarder kroner til 66,2 milliarder kroner når økningen for JSM tas inn.